

התעמולה האמריקנית למען הערבים

ארגון ה"ידידים" מיסודה של דורותי תומפסון

י. מזרחן

מורים ותלמידים רשאים לבור להם את דרכם המדינית כרצונם". (סקירת האינטרסים האמריקנים במזרח התיכון מאת המוסד למזרח התיכון בווינגטון, 1953). הד"ר סטיבן ב. ל. פנרו, נשיא האוניברסיטה האמריקנית בבירות, והד"ר בירד דודג' הבהירו היטב מה היא "דרכם המדינית".

אין כמובן הפתעה בכך שראשי מוסדות אלה גילו נטיות פרו-ערביות. האינטרס הישיר שלהם הוא, שפעולתם במדינות ערב תגרום עד כמה שאפשר פחות היכוכים. הערבים הם במובן ידוע בני הסותם, וכל מה שמפריע לדעתם את השקט באזור פעולתם אינו מעלה רצון מלפניהם ונראה להם כי הם רשאים להשתמש במלוא השפעתם כדי לסלק את ההפרעה. אין הם מעוניינים בשיקולים אחרים שהם אולי מקיפים יותר. מבחינה עקרונית אין הבדל בין האינטרס הישיר שלהם ובין האינטרס של גופים כלכליים, כמו חברת הנפט האמריקנית-ערבית ("ארמקו"). מפני טעמים דומים אין כל פליאה בכך שארגוני מיסיון רבים, הפועלים במדינות ערביות, עומדים לימין הערבים בריבם עם ישראל, אם כי אין הדברים אמורים בכל הארגונים הללו. שיעור השפעתם של מחנכים אמריקניים שבארצות ערב אפילו במיניסטריון החוץ האמריקני בולט בעובדה כי בזמנים שונים שרתו בשנים האחרונות שני מחנכים אמריקנים שפעלו במזרח בתפקיד החשוב למדי של יועץ לענייני מודיעין וחקר במזרח התיכון למיניסטריון החוץ האמריקני. אחד מהם נתמנה זה לא כבר למשרת נשיא האוניברסיטה האמריקנית בקהיר אחרי שהיה בה קודם מורה במשך שנים רבות. השני נולד במזרח התיכון והורה שם בבית-ספר אמריקני גבוה. איש מהם לא הסתיר מעולם את "דרכו המדינית".

פרופסורים לענייני המזרח התיכון שרכשו להם במקרה נטית נפש פרו-ערבית משפיעים בעיקר על תלמידיהם, העתידים להיות דיפלומטים, מחנכים ואנשי-עסק המעוניינים בעיקר במזרח התיכון, ובעיקר פין מתרחבת ההשפעה על הפקולטאות ועל צבור הסטודנטים כגוף. מתקבל על הדעת, כי מתוך מעמדם כ"מומחים" לדבר יש להם גם השפעה הגונה, אם במישרין ואם בעקיפין, על דרכי החשיבה בחוגים הרשמיים. פעולתם בחוגים אקדמיים ו"מעוניינים"

לערבים הוברר מלכתחילה כי לא יוכלו להתקדם אלא מעט בתעמולתם בארצות הברית אם יסתפקו במה שהם יכולים לעשות בעצמם. רק ארגון אמריקני שמיימונו כהוגן, אשר יפעל במרץ, יוכל לקדם את מסע התעמולה שלהם. על דרכם של דוברים ערביים ממש עומדים לשטן כמה קשיים חשובים. אין בפיהם הרבה זולת קובלנות, מצבן האמיתי של הארצות אשר הם מייצגים אינו שובה לבו של הקהל האמריקאי האמון על העקרונות הדמוקראטיים של ארצות-הברית. העמים הערביים הצטיינו מאז ומעולם בשנאת זרים ובפזילה מצד אל צד; ולבסוף — אם נוציא מן הכלל כמה נציגים מוכשרים באו"ם — לא גילו תעומלנים ערביים בארצות הברית כשרון מיוחד לקיים יחסי צבור. מכל הסעמים הללו ראו הערביים הכרח לעצמם להסיל על אמריקנים נכבדים את עיקר הפעולה למענם, כדי שאלה יוכלו להופיע כאמריקנים שאינם "פרו ערבים כשהם לעצמם" אלא שענייני הבטחון של ארצות הברית קרובים לליבם והם הגיעו למסקנה כי ידירות הערבים היא דבר חיוני שאין לסכנו בשום פנים.

תומכים אמריקנים בחוגי המקצועות החופשיים-לא חסרו לערבים מעולם. דעת-קהל פרו-ערבית התרכזה מלכתחילה בארצות הברית בחוגים אקדמיים בכמה אוניברסיטאות שבהם פותחו למודי המזרח התיכון, וחוגים אלה הם שהפיצו את המגמה הפרו-ערבית. חוגו של הפרופסור חיתי באוניברסיטת פרינסטון ידוע מצד זה יותר ממוסדות אחרים, אולם חוגים ללמודי המזרח התיכון ידועים גם באוניברסיטאות שיקגו, ייל ועוד. דעותיהם ופעולותיהם היו על פי רוב גם נחלת האוניברסיטאות האמריקניות בבירות ובקהיר אשר טפחו מגמה זו; שותפים להם היו גם מוסדות אמריקניים אחרים במדינות ערב, מוסדות הקשורים ב"חבר בתי-הספר הגבוהים במזרח הקרוב" שבארצות-הברית. מגמת חוגו של הפרופסור חיתי מתברר לחלוטין לכל אלה מתלמידי אוניברסיטת פרינסטון המטריחים את עצמם ללמוד בן כסדר. "חבר בתי-הספר למזרח הקרוב" הוקם בשנת 1927 כמפעל משותף של מוסדות החינוך האמריקניים במזרח התיכון. במוצהר טוען גוף זה, כי המוסדות המהווים אותו "אינם פועלים, כמוסדות, בשדה הפוליטיקה, אולם

קבוצה של אזרחים אמריקניים ממוצעים. אף-על-פי כן הייבים הערבים לעשות רושם גם על הקהל הרחב אם יש ברצונם להטות את דעת הקהל לצדם במידה ניכרת. אל הקהל הרחב יש להגיע באמצעים המובנים לו, ביוחד בדרך הפניה אל הרגשות האנושיים. הערבים הבינו זאת יפה, ומיד אחרי שנסתיימה מלחמת הקוממיות הוקמו שני ארגונים בידי ג'ורג' ברכאת, אזרח אמריקני ממוצא לבנוני שהוא נשיא הפדרציה הסורית-לבנונית. המוסדות הם "מידל איסט רליף בע"מ" (הסעד למזרח התיכון) ו"הלפ" ("עזרה"). כפי שניתן ללמוד מתוך שמות הגופים הללו, הם הוצגו לפני הקהל האמריקני כארגוני סעד שעיקר עיסוקם בפליטי ארץ-ישראל. מפני המטרה ההומאנית המוצהרת הצליח ברכאת להשיג לארגונו את הסותם של כמה וכמה אמריקנים, ששמותיהם עושים רושם בצבור. אולם עד מהרה החלו הגופים שהקים לעסוק בפעולות מדיניות ותועמלניות בחסות הפעולה האנדר-שית. הם הביאו לארצות-הברית מן החלק הערבי של ארץ-ישראל את יוסף בנדק, בנו של ראש עיריית בית לחם ועוזר קרוב של המופתי לשעבר. בנדק החל מיד בתעמולה מרושעת וחריפה ביותר. המטרות המדיניות של שני מוסדות החסד נעשו ברורות כל-כך עד כי בשלושים בספטמבר 1949 פרש מושל מסצ'וזטס מחבר הנאמנים של "הלפ". דבר זה עצמו הנחית כנראה מכה על ראש שני הארגונים גם יחד. אולם גם מטעמים אחרים לא רכשו להם שני הגופים השפעה ניכרת בקהל הרחב ועד היום הזה חשיבותם מועטת.

ב

קבוצת אזרחים אחת בארצות-הברית נראית לכאורה מטבע ברייתה מכשיר ליחסי צבור של מדינות ערב בכלל ושל סוריה ולבנון בפרט. מאות אלפי מהגרים מארצות הלבנט התישבו בארצות-הברית מראשית המאה. כרוב הקבוצות האתניות האחרות יש להניח שיש גם בהן רגש של קשר אל "המולדת הישנה". רבים מהם מאורגנים בפדרציה של המועדון-נים הסוריים-לבנוניים-אמריקניים והם מאוגדים בשלושה גופים אזוריים עיקריים: הפדרציה הסורית-לבנונית-אמריקנית של מדינות המזרח, הפדרציה הדרומית והפדרציה שבמערב התיכון. מסורת פעולתם של המועדונים הללו היתה בעיקרה חברתית. בשנים האחרונות ניסו נציגי סוריה ולבנון לגייס את הפדרציות למלחמה מדינית למען שתי הארצות הללו. הקשיים שהם נתקלו בהם צמחו מאותם הגורמים עצמם ההופכים את החיים המדיניים בלבנון למין מעשי-להטמים. נוצרים רבים בלבנון התיחסו בחיוב להתישבות היהודית בארץ-ישראל מתוך האינטרס

אחרים באה על השלמתה בפעולת המכון האמריקני למזרח התיכון בושינגטון. מכון זה הוקם בשנת 1946, לפיתוח ההתענינות במזרח התיכון בקרב העם האמריקני באמצעות הפצת ידיעות ועובדות על האזור. המוסד לא גועד לעשיית רוחים ואין הוא גוף ממשלתי. התמיכה הכספית הדרושה ניתנת לו ממוסדות פרטיים, ממפעלי תעשייה ומסחר אמריקניים, ממיסי חבר ומתרומותיהם של אזרחים אמריקניים יחידים.

המכון לעניני המזרח התיכון עורך ועידות שנתיות המוקדשות לבעיות-יסוד הנוגעות למזרח התיכון כולו. מספר המשתתפים בוועידות אלה הולך וגדל. בעיקר באים לשם סטודנטים, מורים ופקידי ממשלה המתמחים בעניני המזרח התיכון וכן דיפלומטים. המוסד מפרסם רבעון בשם "מידל איסט ז'ורנל" ועלון ידיעות דרשבוני. כן מארגן המכון הרצאות פומביות בהשתתפות אזרחים מן המזרח התיכון. בדרך כלל מתמסר מוסד זה באמת ובתמים לעניינים שבמדע ובעבר אף השתדל שלא לגלות משוא-פנים בטפולו בבעיות המזרח התיכון. בכמה מקרים הוא אף הזמין מרצים מישראל או מרצים הידועים בעמדתם הפרוי-ישראלית וכן מרצים בריטיים וצרפתיים. אולם כל זה נעשה פלי התלהבות יתירה. רובם הגדול של אנשי המדע ושל המרצים האחרים שהוזמנו להופיע מטעם המוסד עוסקים אך ורק בעניני הערבים. בעת שהוקם המוסד לא היתה מדינת ישראל קיימת, אם כי המצב בארץ-ישראל כבר הגיע לנקודת משבר. הופעתה של מדינת ישראל ערערה בין השאר גם את שלוותם האקדמית של הארגונים העוסקים באזור אשר נראה להם עד אז כעשוי מקשה אחת. ניתן לשער, כי גם לאנשי מדע לא היה נוח ב"הפרעה". אולם המכון לעניני המזרח התיכון לא הראה איבה גלויה לעניני ישראל אלא בשנה שעברה. גם כיום אין איבה זו בולטת ביותר לעיני הקהל הרחב, אם כי היא ברורה לעוקב אחרי פעולת המוסד ברציפות. מגמה זו מוצאת לה ביטוי עקיף בכתבי-העת של המוסד, וואת בעיקר בהשמטת עמדתה של ישראל לעניני האזור ולאז דווקא באמצעות התקפות ישירות על ישראל ועל הציונות. המוסד לעניני המזרח התיכון ארגן לא מכבר מסע הרצאות על פני כל ארצות הברית לעשרים וכמה המשתתפים הערבים של הסמינריון לתרבות האיסלם שנערך באוניברסיטת פרינסטון במחצית ספטמבר.

אין לזלזל בערכם של מוסדות מדע ולימוד הנוטים לצד הערבים. החוגים שאליהם מגעת יד המוסדות הללו הם חוגי המעונינים בבעיות בין-לאומיות. ומשום כך גדולה השפעתם הרבה יותר מהשפעת סתם

לא רק הדרישה לבינאום טריטוריאלי אלא גם בכללה בה תעמולה נושנה בפרשת ארץ-ישראל. בחוברת מצוטט תזכיר שהגיש האגוד הקתולי בשנת 1947 לועדת החקירה של האו"ם בארץ-ישראל: „אנו מעוניינים בדבר לא מצדו המדיני“. האיגוד דרש רק ערובות לתביעות הנוצרים — „אך ורק מרצון להבטיח את האינטרסים הנוצריים בארץ-ישראל וביחוד את האינטרסים הקתוליים שם“. גם עכשיו עומד האיגוד „מעבר לפוליטיקה“ בעת שהוא מדבר על החלק שיש לנוצרים בארץ-ישראל. מה יחא על הכרזה זו נוכח הקטעים הבאים מן החוברת שהזכרנו: „הערבים בישראל, שרבים מהם נידחו מעל אדמתם ומאצל כרמי הזיתים שלהם רואים את ישראל מתמלאת על גדותיה מאות אלפי יהודים בני-בלי-ארץ הנקבצים במנוסתם מארבע כנפות העולם אל ארץ ישראל“. ושוב: „קיימת מדינת ישראל, מדינה מנצחת הגולשת אל מעבר לגבולות שהוקצו לה לפי תכנית 'החלוקה'. ואשר לפוליטיקה הרי אפשר ללמוד עליה כמדומה גם מן העובדה, כי בשעה שהעברת משרד החוץ הישראלי לירושלים, אל מקום שמשרדי הממשלה האחרים נמצאו זה כבר, זכתה לכינוי 'תוקפנות', לא נזכרה אף במלה אחת עמדתה של ירדן, המסרבת לכל צורה של פיקוח בין-לאומי בעיר העתיקה, שבה נמצאים כמעט כל המקומות הקדושים. 'החזרת הזכויות לשמונה מאות אלף הפליטים הערבים שנידחו מבתיהם' הוא הפתרון המוצע בחוברת לבעית הפליטים.

לפני שנפנה לארגון הפרו-ערבי החדש ביותר, וכנראה גם החשוב ביותר, שהקים בשדה התעמולה בארצות-הברית, נדון בקצרה ואגב אורחא באותו גידול משונה הקרוי בשם „המועצה האמריקנית למען היהדות“, גוף שעצם הרעיון של מדינה יהודית מעורר בו סלידה וחרדה. דברי ימי המועצה הזאת ודעות חבריה ידועים יותר מכדי שיהא צורך לפרט אותם כאן. די להזכיר, כי כבר בשנת 1945, בעצם הימים שהביאו את ידיעות החרדה על שואת יהודי אירופה, שלחה המועצה תזכיר אל מר קורדל האל, אז מיניסטר החוץ האמריקני, והביעה התנגדות לכל תמיכה אמריקנית בהעלאת שארית הפליטה לארץ-ישראל. המועצה לא הסתפקה בתעמולה להשקפתה המיוחדת במינה על מהותו של העם היהודי, כי אם תמכה תמיד ובהתלהבות בתביעות הערבים על ארץ-ישראל. אחרי הקמת ישראל השלימה המועצה פחות או יותר עם עובדה מצערות זו, אולם מעולם לא חדלה מהרעים קולה יחד עם קהל אויביה של ישראל, כדבר שבעקרון, בלי שים לב לנושא הוויכוח. ברוב

העצמי שלהם ומתוך החשש והחשד כלפי סוריה ולגבי המוסלמים בלבנון עצמו. גם כיום אין ספק כי קבוצות נוצריות ומנהיגים נוצריים יקדמו בברכה לבבית חזוה שלום עם מדינת ישראל. הניגוד בין קבוצות אתניות שונות בלבנט משתקף גם בדעותיהם ובגישתם של מהגרי הלבנט בארצות-הברית.

הפדראציה במדינות המערב התיכון נמנעת מלערוסוק בפוליטיקה וחוקת הפדראציה הדרומית אוסרת בפירוש דיונים מדיניים ודתיים. רק הנהגת הפדראציה המזרחית — וזוהי הקבוצה החזקה ביותר בין השלוש, חזקה הרבה יותר משתי אחרותיה — משתתפת בפעילות במלחמת התעמולה נגד ישראל, אם כי גם הגוף שהיא עומדת בראשו „הוקם למטרות חינוך, תרבות וחברה“. בקיץ 1951 שלחה הפדראציה משלחת אל הנשיא טרומן והציעה לו תכנית למדיניות חוץ אמריקנית במזרח התיכון; בכל הנוגע לישראל היתה תכנית זו וזהה עם דרישותיהן של מדינות ערב. יש איפוא לראות בפדראציה המזרחית גוף הנוהן מראש את תמיכתו לצד הערבי. אולם אין גוף זה רשאי לתבוע לעצמו את הזכות ליצג דעה אחידה של האמריקנים ממוצא ערבי לאורך החוף המזרחי של ארצות הברית. על כל פנים אין הוא מיצג את המרוגני-טים הנוצרים המתנגדים בחריפות למטרות הארגון הזה ושהקימו לעצמם ארגון מתחרה. במאמר קודם כבר הזכרנו את הנויפה החריפה שזכה לה השגריר הסורי מידי הפדראציה הדרומית בעת שנאם שם נאום אנטישמי שלא הוסיחה כל צרכו (ראה „מולד“ 65—66).

בשני עניינים מסוימים, ובשאלת ארץ-ישראל בכללה, יש לערבים בעל-ברית חזק והוא איגוד הסעד הקתולי במזרח התיכון. שבראשו עומד מונסיניור תומאס מקמאהון מלשכתו של הקרדינל ספלמאן. איגוד הסעד הקתולי הוא „הסניף האמריקני הגדול ביותר של המשלחת האפיפיורית לפליטי ארץ-ישראל“, עלונים וחוברות שהפיץ האיגוד בשנים האחרונות דנו בבעית הפליטים בצורה התולה בישראל בלבד את הקולר על יצירת הבעיה. והסממן המוצע לפתרונה הוא החזרת הפליטים. בשאלת ירושלים מסיף כמובן המכון הקתולי לבינאום טריטוריאלי של העיר ושל סביבותיה. בענין זה עמדה אחת לותיקן ולמדינות ערב, פרט לירדן, שהיא המדינה היחידה המעוניינת בכך במישרין והמתנגדת לבינאום טריטורי-אלי ממש כמדינת ישראל. בעת שנפתחה עצרת האו"ם בהמשה-עשר בספטמבר אשתקד הוציא האיגוד לאור את חוברתו האחרונה בענין ירושלים, וכפי שנמסר היא פורסמה במאה אלף טפסים לפחות. שם תורה

לתעמולה ואין אנו באים לשרת את משהו". היא אינה מתכוונת אלא, "לטפח ולהעמיק יחסים, בעיקר יחסי תרבות, בין אמריקנים לכיץ בני המזרח התיכון, להביא לארצות הברית... אישים שיש בידם לתאר את חייו, את בעיותיו ואת מגמותיו של האזור על עממיו השונים. לסייע ביד עתונאים וסופרים בלתי תלויים לשהות בארצות האלה זמן רב יותר מכפי שיכול העתונאי הממוצע להרשות לעצמו, כדי להעמיק ולעיין בבעיות ובהתפתחותן; להקים מגע אישי עם מרחיקי הראות שבין אישי המזרח התיכון וכן לשתף פעולה בנאמנות עם הגופים האמריקניים המעוניינים במזרח התיכון ואף להגביר את התעניינות הקהל בעבודתם". לא יקשה להוכיח, כי כל אחת מן המטרות הללו שקבעו ידידי המזרח התיכון לעצמם סורסה עד לבלי הכיר בכל צעד מצעדיה של האגודה הזאת.

פעולתה הפוליטית הראשונה של מרת תומפסון היתה מעשה לסתור את טענתה של הגברת תומפסון כאילו אגודתה אינה מתכוונת לתעמולה ואינה משרתת איש. בעשרים באוגוסט 1951 שלחה מרת תומפסון חוזר לחבריה באגודת הידידים, וקראה להם, "לפקוח עין על דברי הסילוף והשקר המתפרסמים בעתונות ובראדיו בנוגע למזרח התיכון ואז לכתוב את המכתבים הדרושים כדי... לתקן רשמים מוטעים או טעויות בעובדות. ככל שירבו המכתבים הללו כן תגדל השפעתה הפוטנציאלית של קבוצתנו". כל זאת למרות הטענה, כי "אגודתנו לא הוקמה להתקיי איזו מדינה שהיא או להגן עליה". מאחר ש"אנו רוצים, כי העם האמריקני ידע את העובדות כפי שרואים אותם משקיפים שאינם נושאים פנים", צירפה הגברת תומפסון לאותו חוזר העתק ממכתבו של מר וינסנט שין, שנשלח ב-2 לאוגוסט למר ג'וזף וו. מארטין, שהוא עתה יושב ראש בית הנבחרים האמריקני ושהיה אז מנהיג סיעת המיעוט. מחבר המכתב, "דן" בהצעה להעניק סעד כספי לישראל. אולם נראה, כי הגברת תומפסון לא רצתה דוקא, "כי הקהל האמריקני יכיר את העובדות" על "ידידי המזרח התיכון" עצמם ומשום כך הוסיפה באוזני חבריה לאגודה את ההערה, "סבורה אני, כי תסכימו עמי שלא יהא זה מן החכמה למסור זאת (את מכתבו של מר שין) לעתונות". אילו בא, "משקיף שאינו נושא פנים" להשוות את דברי המכתב עם המטרה המוצהרת של אגודת הידידים אשר פורסמה אך שבועות אחדים לפני כן כדי לרכוש את אמון הצבור, חזקה עליו שהיה בא במבוכה. "דיונו" של מר שין לא היה אלא התקפת-מצח על עצם רעיון ההענקת לישראל. הוא נוף במר מרטיץ על ששיבח את צבא ההגנה לישראל כאחד הנכסיד-בכות

התלהבותה עולה מועצה זו כמעט על כל ארגון פרוב-ערבי אחר ואי אפשר למצוא לה אח ורע אלא בקרב הקיצוניים שבקרב הערבים עצמם. מנהל המועצה ודוכרה העיקרי בכל עניני ישראל, רבי אלמר ברגר, מייצג עתה את הגוף שהוא עומד בראשו באגודת "ידידי המזרח התיכון בארצות-הברית". נציגה של המועצה בושינגטון, מר אלפרד לילינטאל, אחד משונאי ציון המובהקים שבה, חזר זה לא כבר מסויר במזרח התיכון והוא מפרסם עתה ספר בשם "ישראל - ובאיזה מחיר?" נראה שהספר נועד להיות אבן-חן בכתר הערבי.

ג

בעשרים ושבעה ביוני 1951 הופיעו מודעות מלוא העמוד ב"ניו-יורק טיימס" וב"ניו יורק הרולד טריביון" ובהן נתבשר הקהל על הולדתו של ארגון חדש הנכנס בעבי הקורה של המזרח התיכון, ארגון הראשונה של מרת דורותי תומפסון הידועה בטוריה וזמדיניים בעתונות. שם האגודה הוא "ידידי המזרח התיכון בארצות הברית בע"מ". מן הימים הראשונים לא השתתפו בגוף זה אלא אנשים מעטים ואף-על-פי-כן נראה מן הפומבי ומן התרועעות שקידמו את פני האגודה החדשה, כי זוהי קבוצה ההולכת בגדולות ומגוי עמה להשיג את שלה. ארגון זה הביא לפני הקהל אלה ממטרותיו אשר רצה לתת להן פירסום ויצא בקריאה להצטרף אל שורותיו. היוזמים קראו לעצמם בשם "ועדה שהוקמה להרבות הערכה לערכים זרחניים המשותפים", וקבעו את מטרותיהם כך: "רוצים אנו להסב את תשומת הלב אל הכוחות ואל הגורמים במזרח התיכון, כוחות וגורמים שיש בהם ענין חיוני מצד האינטרסים הלאומיים שלנו עצמנו. רוצים אנו להבהיר גם לעמי המזרח התיכון, כי אמריקנים רבים יודעים ומעריכים אותו חלק במורשת הרוחנית של האדם ששורשיו נעוצים במזרח התיכון. בדרך זו, דרך ההבנה ההדדית הגדלה והולכת, נטפח מאמץ משותף למען חירות האדם וכבודו". הדברים שנאמרו היו כלליים וסתומים ומוסריים, שכל אדם ישר-לב יכול לחתום עליהם. מודעות אלה היו מעשי פרסומת גראפית למופת והן שהחלו במסע תעמולה גדול למען הערבים בלי להזכיר את המלה ערבי אפילו פעם אחת. המוסלמים הוזכרו פעם בדרך אגב אולם באורח רב משמעות: "המזרח התיכון הוא ביתם של מאתים מיליון מוסלמים ושל שבעה מיליונים אחרים, וביניהם יהודים ונוצרים". בהודעתה הראשונה לעתונות הוזכרה מרת תומפסון את חשיבור תו התרבותית, הכלכלית והאסטרטגית של המזרח התיכון ואחר כך טרחה, "להדגיש כי אין אנו ארגון

הידידים מלכתחילה בנסיונות להטיל אימה על יהודי ארצות-הברית כדי שיסטו מעל הציונות, לבל יבולע ליחסיהם עם אמריקנים אחרים. זה היה נושא נאומה של מרת תומפסון באונוי ארגון הבוגרים היהודיים באוניברסיטת קולומביה בסוף דצמבר 1951. נטייתו של אמריקני ממוצא ערבי לאהוד את הענין הערבי בכל השטחים היא דבר מובן בהחלט בעיניה. הוא הדין בכל גוי. לפי קנה מידה זה אפשר לסלוח גם לכל נוצרי אמריקני על שהוא תומך בציונות ובישראל. אך מכאן ואילך — הקץ לכל הגיון. יהודי אמריקני אינו יכול להיות ציוני בלי שיאשם לכל הפחות במה שהגברת תומפסון מכנה בשם „תודעה כפולה“.

מרת תומפסון הקימה אומנם את אגודת הידידים, אולם הרברנד גרלנר א. הופקינס הוא עתה הרוח החיה בפעולותיה; הוא סגן הנשיא מראשית 1952. הוא נלווה אל הגברת תומפסון בביקורה במזרח התיכון בסוף האביב באותה שנה. אחרי שעשה בישראל יום-יומיים החליט, כי ידיעותיו על המדינה מספיקות כדי להרשות לעצמו דיבור בלתי אחראי ומרובה בשונו הביתה. זמן מה אחרי שחזר החלה לשכת הנסיעות של ידידי המזרח התיכון „פניקס“ לארגן מה שהם קראו בשם „מסעי לימודים“ לקבוצות זליחידים, המ' עונינים בעצמם — או שידדי המזרח התיכון רצו לעניין אותם — באזור. תכניות המסעים המודרכים הללו מראות כי המבקרים הועברו בישראל במהירות גדולה גזירה שמא ינגפו שם באיזה חידק מדיני בלתי רצוי. לביקור בכל אחת ממדינות ערב ניתנה שהות מספקת המאפשרת הקשבה ממושכת לנאומי הקובלגה וההתקפה הערביים הרגילים. להכללתה של ישראל בתוכנית המסע ייתכן רק הסבר אחד: אם לא תיכלל ישראל בתוכנית בכלל יעשה הדבר רושם רע מדי, ואילו ביקור של יום-יומיים לכל היותר לא יזיק. כל כך ל„ידידי המזרח התיכון“ אחרי ככלות הכול. בדרך זו מסייעים ה„ידידים“, „ביד עתונאים וסופרים... לש' הות בארצות האלה זמן רב יותר מכפי שיכול העתונאי הממוצע להרשות לעצמו“.

ד

המאורע הגדול הראשון בחיי „הידידים“ היתה הועי' דה השנתית הראשונה שלהם שנערכה בניו-יורק ב'30—29 בינואר 1953. השתתפו בה נציגי שלושים ארגונים המעוניינים במזרח התיכון מטעמים שונים, בעיקר מטעמים הומאניים, ועוד מאתיים איש מן הצי' בור הרהב, בין הנואמים והמוזמנים היו עורך „לייף“ „טאים“, „פורצ'ון“ מר הנרי ר. לוס; הד"ר סטיבן פנרוז; נשיא האוניברסיטה האמריקנית בבירות; המונסיניור תומאס מקמאהון וכן שגרירי סוריה,

למחנה הדמוקרטיה שכן „בצדק או שלא בצדק בטוחות מדינות ערב... כי צבא ישראל הוקם כמכשיר למדיניות של התפשטות שאין סייג לשאיפותיה“. אם בטוחות מדינות ערב בכך „בצדק“ או „שלא בצדק“ — דבר זה אינו חשוב כנראה. וכלפי הכתובת של מדינת ישראל נאמר שם: „האוכלוסיה הערבית בארץ-ישראל הושמדה כדי לפנות מקום לישראל“. מלבד זאת חוסה בצל ישראל „אחד הארגונים הקומוניסטיים הפעילים ביותר במזרח התיכון“. והפשע החמור ביותר — „צבא ישראל לא הוקם כדי לסייע לארצות הברית אלא... כדי להגן על ישראל“.

אחרי הפגנה זו של ידידות כלפי המזרח התיכון בלי „להתקיף אינו ארץ שהיא“ נתה אגודת הידידים מפעולותיה עד סוף הקיץ. היא חזרה והופיעה על הבימה בדצמבר אחרי שהחליפה כוח, בעיקר מבחינה כספית. המשדרים עברו לבית מפואר והאגודה הודיעה, כי תפתח כמה וכמה מפעלים שאינם עולים בזול כלל וכלל. היא הודיעה על כוונתה לפתוח לשכת הרצאות וזאת בלי ספק לקידום המטרה „להביא לארצות-הברית אישים שיש בידם לתאר את חייו, את בעיותיו ואת מגמותיו של האזור על עממיו השונים“. כן עמדו הידידים להקים לשכת תיירות, כדי לקיים עוד מטרה מוצהרת אחת. הוחל בתכניות לערוך ועידה באן ארבו' שבמישיגן בהשתתפות סטודנטים מכל ארצות המזרח התיכון הלומדים בארצות-הברית. כמדומה, הומינו ה„ידידים“ מלכתחילה כמה סטודנטים ישרא' ליים אולם נחפזו לחזור בהם כאשר נשמעה ההת' נגדות לכך בחוגים ערביים. הועידה בוטלה אולם היא כונסה שוב ביוני 1952 בקנה מידה גדול הרבה יותר הפעם היתה זו ועידה ערבית טהורה, ואילו אגודת הידידים נשאה בעולן של רוב ההוצאות, כאפוטרופוס האמריקני העיקרי, והשאר שולם בידי מדינות ערב. הועידה קיבלה כמה החלטות כגון „לעודד את ידידי המזרח התיכון או אגודות דומות, במידה שהן קיימות, להגביר את מאמציהן, להביא לידיעת העם האמריקני את העול שנעשה ואת חומר הנפץ שנצטבר וכן את התפקיד שמילאה אמריקה בטראגדיה ואת חובתה של אמריקה לגבי הפליטים“. (הערבי הצעיר מדבר“, דין-וחשבון מועידת הסטודנטים הראשונה, ע' 71). ההקדמה לדין-וחשבון מן הועידה פוטר את אגודת הידידים „מכל אחריות להחלטות שנתקבלו בוועידה“, שלא באה לעולם אלא מפני היוזמה של אגודת הידידים וזכות התמיכה שנתנה לה אגודה זו. כך מבינים „ידידי המזרח התיכון“ את „קידום יחסי התרבות והעמקתם“.

בתורת משלחיד צדדי החלו כמה מראשי אגודת

מבירות: „אמריקה מעונינת במזרח התיכון ביסודו של דבר מחמת החשש שתפסיד את מלחמת העולם השלישית לפני שנורתה ירייה אחת! הד"ר פנרוו מצדד בהקמת פיקוד המזרח התיכון על בסיס „חווה הבטחון הקולקטיבי“ של הליגה הערבית.

הועידה כונסה במכוון לעת עלייתה של ממשלה חדשה בארצות-הברית, ואחד מדובריה העיקריים קרא לנשיא החדש לגלות בפומבי „את האבתנו ואת הערצתנו למדינות ערב“. תימוזן דומה נועד גם למסע הרצאותיו של הד"ר פנרוו על פני כל אמריקה שנערך מטעם ידידי המזרח התיכון.

אותה שעה החלה לשכת ההרצאות של „הידידים“ לארגן מסעי הרצאות על פני ארצות-הברית לאישים ערביים שהובאו במיוחד לשם כך. מלבד זאת נערכו הרצאות של אזרחים אמריקניים אשר השקפותיהם עולות בקנה אחד עם אלו של המארגנים.

בין האורחים היה אנוור נששיבי, עורך-דין מירדן, שאמר בעת סיורו את כל הדברים הישנים והנושנים וגם כמה דברים חדשים. בין חידושיו — הטענה כי גידול הכוח הקומוניסטי במזרח התיכון „מכוון ע"י תנועות מחתרת אדומות בארצות ערב וע"י המפלגה הקומוניסטית החוקית בישראל“.

פירוט פעולתה המגוונת של אגודת הידידים ידרוש יותר מן ההיקף המצומצם של המאמר הזה, אולם אפשר לעמוד בקצרה על עוד שנים משחיי פעולתה החשובים ביותר של אגודה זו. ראשית — הנסיון לעשות רושם רב על האוניברסיטאות בארצות-הברית וביחוד על אלה המאוגדות ב„אייזי ליג“, כבר בשנת 1951 ארגנה האגודה ועידה לעניני המזרח הקרוב באוניברסיטה בקנל בפנסילוואניה. בכל מקום שאפשר משתתפת אגודת הידידים בוועידות לענינים בינלאומיים הנערכות מטעם אוניברסיטאות חשובות, ומכמה אוניברסיטאות נמסר, כי האגודה מנסה להקים גרעינים בקרב הסטודנטים. במרכז ידידי המזרח התיכון בניו-יורק יש מחלקה מיוחדת לעניני סטודנטים. כן מקדישה האגודה שימת לב רבה לכנסיות ולקהילות דתיות.

שטח הפעולה השני הוא הנסיון לרכוש השפעה ישירה על העתונות. לשם כך נעזרה אגודת הידידים בהמצאה מענינת אם כי אולי לא עדינה ביותר. היא הקימה את שרות העתונות „פניכס“ המציע לע"תונים ידיעות על המזרח התיכון. „החדשות“ המוצעות ע"י סוכנות זו עולות כמובן בקנה אחד עם קו הפעולה של אגודת הידידים. אולם חלק ניכר מן החומר איגנו בגדר ידיעות כלל; נכללו בו דברי תעמולה ישירים כגון סדרת שבעה מאמרים על הנושא „קריאת המזרח התיכון“ שנכתבה בידי מר הרולד לם, מחברי הועד

לבנון ועיראק ונציג מצרים באו"ם. „בין המוזמנים“ בלט בהעדרו שגריר ישראל. מתוך חילופי מכתבים גלויים באחד מעתוני וושינגטון אנו למדים, כי ההצעה להזמין אותו נדחתה באיזה תרוץ על-ידי „ידידי המזרח התיכון“. מאותה חליפת מכתבים עצמה אנו למדים כי ההזמנות לערבים, אשר הם במקרה גם שגרירי ארצותיהם בארצות הברית, לא נשלחו להם בתוקף מעמדם הרשמי. על-כל-פנים לא ניתנה בוועידה זו, שהוקדשה לנושא „עיקרון השותפות בפתרון בעיות המזרח התיכון“ ההזמנות להשמיע את השקפתה של ישראל. לעומת זאת נהגו ה„ידידים“ הכנסת אורחים ראויה לציון בהתקפות-דברים הרופות על ישראל ונעשה כל מאמץ כדי שדברי התקפה אלה יזכו לפרסום מאכסימאלי. בחסות ידידי המזרח התיכון העלה שגריר לבנון, שארל מאליק, „כמה הצעות מעשיות“ ותוכן-נית בת אחד-עשר סעיפים להעלות ארוכה למזרח התיכון. בין סעיפי תוכניה:

1. „לתמוך, לפתח ולהעמיק את פעילותם של „ידידי המזרח התיכון“ באשר ארגון זה מקדיש את מאמציו „לשירות נאמן לאמת... ביחס לכל עמי המזרח התיכון“.
 2. „יש... אמריקנים שמוצאם מלבנון ומסוריה... אשר נתעורר בהם, באמצעות ארגוניהם המרובים, ענין פעיל ביעודו ובהתפתחותו... יש להניח להם... (ולארגונים מיסיונריים ומדעיים שונים שהוזכרו ע"י הד"ר מליק) להעמיק ולפתח את פעולותיהם, כי עתיד גדול ורב סיכויים נכון להם“.
 3. מצד הערבים „יש צורך במשהו מעבר לייצוג ממשלתי טהור, משהו שלא יעסוק בתעמולה — מושג הזה שנוא עלי — אלא שיעמיד לרשות העם האמריקני... את הידיעות שיש ברצונו לקבל על הערבים... הליגה הערבית מעיינת עתה ברצינות בהקמת משרד כזה דווקא“. „לגוף זה יש לגייס את מיטב האנשים — אמריקנים וערבים גם יחד — במידה שאפשר למצוא אותם ולהשתמש בהם“.
 4. מאחר ש„הערבים בטוחים, אם בצדק או שלא בצדק... כי ישראל אינה אלא ראש-גשר אשר ממנו יפשוטו היהודים לכבוש את כל המזרח הקרוב הערבי“ זקוקים הערבים „לחיוק כוחם הנוכחי“.
 5. יש „להאיץ“ בישראל שתבקש „רצון טוב ואמון“ מצד הערבים באמצעות „ויתורים טריטוריאליים של ממש כגון ויתור על הגליל המערבי“.
 6. „ירושלים יכולה וחייבת להיות בינלאומית, וזאת ביחס לעיר כולה ולא כמה שידוע בשם המקומות הקדושים“.
- הד"ר פנרוו הוסיף לקיים את הגישה שקבע לעניני המזרח התיכון ארבע שנים קודם לכן ערב צאתו

את המדיניות. מלבד זאת מייצגים כמה מתומכיה של אגודת הידידים אינטרסים כלכליים חזקים. מספר החברים באגודה אינו נראה גדול, ועד עכשיו היא העדיפה להתרכז בקבוצות שהיסקן קטן והשפעתן גדולה ולא בקרב ההמון. אין ספק כי "ידידי המזרח התיכון" ינסו להתגבר על ליקוי זה בשימוש נרחב באמצעי הרדיו והטלוויזיה. "ידידי המזרח התיכון" הם כיום אגודה הפועלת בתקיפות ויש להביאה בחשבון כגורם רציני בכל מקום שנערך בו המאבק על דעת הקהל.

המאורעות שלאחר מלחמת העולם האחרונה ותקור מת ישראל הביאו אתם, "סיטואציות" חדשות במזרח התיכון, כמה מהן לטובת ישראל וכמה מהן הניתנות על נקלה לניצול בידי הערבים. שש מדינות ערביות, שזכו בעצמאיתן זה לא כבר, תפסו את מקומן באומות המאוחדות והן עושות סחורה בקולותיהן; האיום בשור אה עולמית חדשה העלה את מחירי השוק הבינלאומי ל"נכסי דלא ניידי" עשירי-הנפט שברשות הערבים; אין ספק כי בכמה ממדינות ערב מתחילה הכרה חברתית חדשה ונראים סימני רצון לשיפור דרכי השלטון; במידת מה הצליחו הערבים לנצל בתעמולתם גם את עצם עובדת היותם מפגרים ומושחתים, בתלור תם את הקולר בצווארי הבריטים והצרפתים. גורמים אלה ואחרים סייעו בכך שהעולם הערבי "תפס את מקומו במפה". יש להזכיר עוד כמובן את קיומה של בעית הפליטים הערביים, שערכה התעמולתי רב כל כך עד כי מנהיגים ערביים מעטים היו רוצים שתיפתר. דבר זה איפשר לערבים ול"ידידיהם" לצאת להתקפה בפעולת הפרסומת שלהם אם כי נראה שחודה הוקעה במקצת, והסירוב העיקש לדון בפתרון מתקבל על הדעת עשוי להפחית את ערכה עוד יותר. מצד שני עומדים הערבים בהתנגונות בעולם הרוצה בשלום, מתמת הדחיה שהם דוחים את עצם רעיון השלום עם ישראל וכן מחמת התנגדותם לתכניות הפיתוח למזרח התיכון אך ורק מפני שהללו מחייבות שיתוף פעולה אזורי הכולל את מדינת ישראל.

הפועל של אגודת הידידים. התשלום בעד שרות הידיעות הנה הוא אומנם קטן, אולם אין השרות ניתן חינם. מתוך ההנחה כי העורכים אינם קוראים לעד תים קרובות חומר אשר אין הם משלמים בעבורו. הנחה של שבעים אחוז מן המחיר ניתנת לעתונת כנסיה.

ה

כאלה הם איפוא "ידידי המזרח התיכון בארצות הברית". אחרי פעולה של קצת יותר משנתיים עשתה אגודה זו יותר מאיוו קבוצה שקדמה לה בתעמולה למען הצד הערבי. למרות כמה אי-הבנות בלתי חשובות תולים הערבים תקוות רבות באגודה. העתון הבירותי בשפה האנגלית, "דיילי סטאר" אמר במאָרס אשתקד: "לולא עזרתם של ארגונים כגון ידידי המזרח התיכון המפיצים בעם האמריקני את הדעה על חשיבות העור לם הערבי היה קשה מאוד לאייזנהאואר ולדאלס לשנות את מדיניות אמריקה במזרח התיכון אם בכלל אפשר היה להביא את השינוי". במקרה זה נזקף לחשר בון הידידים קצת יותר מדי, בדומה למה שנאמר בוועידה השנתית, כי האגודה כבר שינתה את מחשבתה של אמריקה על המזרח התיכון. כוחם של הידידים נעוץ בעובדה, כי זה הגוף הפרו-ערבי היחיד באמריקה ששליחי פעולתו הם באותם חלקים של דעת הקהל שיש להם דעה בעניינים בינלאומיים: העתונות, אר ניכרסיטאות, כיתות דתיות, מועדוני אזרחים ומקצור עות חופשיים. בניגוד לאיגודים אחרים הפועלים באור תו השטח עוסקים "הידידים" בתעמולה בלבד ואין זו איוו תוצרת-לוואי של פעולה אחרת. הרושם הוא, כי האגודה מתנהלת ביעילות ובריכוז סמכויות בידים מעטות. יש לה עכשיו כמה משרדים אזוריים ומקומיים בארצות-הברית וכן סניף חדש במזרח התיכון, שיש לו נציגים בערים ערביות רבות. אולם בראש ובראשונה נודעת חשיבות לקשריה במקומות אסטֶרֶטגיים, קשרים הנובעים מן העובדה כי רבים מחבריה הפעילים של האגודה הם בעלי השפעה בחוגים הקובעים